

Piotr SZKUTNIK*

POŻYCZKA NA BUDOWĘ DOMU FRANCISZKA I JADWIGI GAWROŃSKICH W UNIEJOWIE W 1809 ROKU

Zarys treści. Mieszczanie uniejowscy Franciszek i Jadwiga Gawrońscy, nie posiadając odpowiednich funduszy na budowę domu w pobliżu rynku miasta, postanowili zaciągnąć pożyczkę. Kupiec żydowski Itzig Łęczycki zgodził się pożyczyć Gawrońskim 1000 złotych polskich, które miał wypłacać w częściach w miarę powstawania domu. W zamian otrzymał zagwarantowany wynajem części tegoż domu przeznaczonej na kram na okres 3 lat. Po tym okresie Gawrońscy zobowiązali się zwrócić wierzycielowi całą pożyczoną kwotę. Brak środków finansowych mieszczan wynikał zapewne z wcześniejszego pożaru miasta. Ówczesni Żydzi nie mający własności w Uniejowie byli z kolei zmuszeni do wynajmowania pomieszczeń u mieszczan-posesorów.

Słowa kluczowe: Uniejów, XIX w., akt notarialny, pożyczka, Żydzi

WPROWADZENIE

Akta notarialne, które wprowadzono na ziemiach Księstwa Warszawskiego w 1808 r. rejestrowały różnego typu transakcje dokonywane przez mieszkańców kraju. Ważne dla poznania sytuacji ekonomicznej i gospodarczej stron są umowy dotyczące obrotu pieniędzmi oraz nieruchomościami. Z chwilą pojawienia się instytucji notariatu kontrakty takie spisywali również mieszkańcy Uniejowa. Kilka z nich znajdujących się w najstarszej księdze akt notariusza warckiego opublikowano w ramach prezentacji interesów prowadzonych przez radnego miasta Uniejowa Stanisława Pieczyńskiego¹. W czasie pobytu notariusza Jana

* Piotr Szkutnik, dr, adiunkt w Katedrze Historii Historiografii i Nauk Pomocniczych Historii Instytutu Historii Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego, 90-219 Łódź ul. Kamińskiego 27a, e-mail: menes@poczta.onet.pl.

¹ P. Szkutnik, *Transakcje radnego miasta Uniejowa Stanisława Pieczyńskiego w świetle najstarszych akt notariusza warckiego z 1809 r.*, „Biuletyn Uniejowski” 2016, t. 5, s. 51–63. W artykule tym zamieszczono szerszą literaturę dotyczącą notariatu.

Strachowskiego w Uniejowie 17 kwietnia 1809 r. spisano również akt, w którym S. Pieczyński był jedynie świadkiem. Prawdopodobnie był on bliskim znajomym stron umowy, które zapewne razem z nim i innymi zainteresowanymi doprowadziły do sprowadzenia ww. notariusza do Uniejowa w celu spisania kontraktu.

KOMENTARZ

Występujący w tym akcie notarialnym Franciszek i Jadwiga Gawrońscy postanowili wybudować dom na swej posesji znajdującej się w pobliżu rynku w Uniejowie. Możliwe, że posesja była podówczas opustoszała w wyniku pożaru miasta, o którym wspomina na wstępie sam akt². Wzmiankowane w akcie *czasami terażniejsze krytyczne* mogły się odnosić również do sytuacji gospodarczej młodego organizmu państwowego, jakim było Księstwo Warszawskie. W zaistniałej sytuacji małżonkowie nie posiadali odpowiednich środków na sfinansowanie budowy. Zwrócili się zatem do kupca żydowskiego Itziga Łęczyckiego z prośbą o pomoc. I. Łęczycki zgodził się na udzielenie pożyczki w wysokości 1000 złotych polskich pod warunkiem udostępnienia mu na okres trzech lat (24 czerwca 1809 r. – 24 czerwca 1812 r.) części wybudowanego z jego funduszy budynku. Kupiec w zamian za pożyczkę miał bezpłatnie wynajmować część domu do czasu spłaty całości długu przez Gawrońskich. Budowa domu miała trwać nieco ponad dwa miesiące, przy czym pożyczkodawca miał przekazywać pracującym przy niej majstrom co jakiś czas po 100 złotych polskich. Część domu, z której miał korzystać I. Łęczycki zarezerwowano na kram. Pomieszczenie miało zatem posiadać przeznaczenie związane z zawodem wierzyciela Gawrońskich.

Ludność żydowska zaczęła osiedlać się w Uniejowie w latach 1805–1808³. Jedną z rodzin żydowskich Łęczyccy zajmowała się w Uniejowie handlem. Itziga należy identyfikować z występującym wówczas w Uniejowie Ickiem Łęczyckim. Icek Łęczycki parę miesięcy po zawarciu umowy z Gawrońskimi, mieszkał już zapewne w nowo zbudowanym domostwie na ich posesji. 11 stycznia 1810 r. został wymieniony jako świadek w akcie urodzenia Szymona, syna Lewka Rzezaka liczącego wówczas 56 lat i jego 40-letniej małżonki Chaji. Icek Łęczycki określony jako kupiec liczył natomiast 46 lat. Drugi ze świadków Abram Rosenberk liczący 42 lata, był majstrem krawieckim. Wszyscy trzej Żydzi mieszkali *na kumornym*. L. Rzezak mieszkał u Kurowskich w domu numer 111⁴. Ze względu na niewielką liczbę domów w mieście, kupcy musieli wynajmować lokale

² Zapewne chodzi o pożar z 1803 r., który strawił znaczną część drewnianych domów w Uniejowie. Zob.: B. Pełka, *Lata zaborów. Wzrost ludności miasta i zmiany w strukturze zawodowej*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 1995, s. 170.

³ Zob.: B. Pełka, *Lata zaborów. Wzrost ludności miasta i zmiany w strukturze zawodowej*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 1995, s. 170.

⁴ Archiwum Państwowe w Poznaniu (dalej: APP), Urząd Stanu Cywilnego (dalej: USC) Uniejów, sygn. 4, Akt urodzenia nr 136.

u mieszczan uniejowskich⁵. Ludność żydowską zgodnie z ustawą z 19 listopada 1808 r. obowiązywał ponadto zakaz nabywania nieruchomości, stąd też w okresie Księstwa Warszawskiego poza nielicznymi wyjątkami nie mogła ona posiadać na własność posesji w mieście, ani poza nim⁶.

Icek Łęczycki posiadał w Uniejowie szynk solny, ale zbankrutował i zamknął ten sklep. W latach 1823–1824 otrzymał koncesję na handel korzenny. Zapewne jego krewny Lewek Łęczycki otrzymał wówczas zezwolenie na handel płócienny i korzenny⁷.

Gawrońscy byli jedną z ważniejszych rodzin mieszczańskich w Uniejowie na początku XIX w.⁸ Franciszek Gawroński zajmował się rzemiosłem, jako majster szewski. Bezpośrednio przed zaciągnięciem pożyczki w latach 1808–1809 mieszkał w Uniejowie w domu pod numerem 133. W tym czasie spotkała go rodzinna tragedia. Kolejno zmarła trójka jego dzieci urodzonych przez żonę Jadwigę z Górskich. Dnia 22 października 1808 r. zmarła w wieku 6 lat córka Marianna⁹, następnie 24 lutego 1809 r. zmarł liczący pół roku syn Józef¹⁰, a dwa tygodnie później 8 marca 1809 r. kolejny syn Grzegorz w wieku 3 lat¹¹. Sąsiadem Gawrońskich mieszkającym w domu numer 134 był Maciej Cymbalski (Cembał) majster kuśnierski. Był on świadkiem wymienionym w akcie zgonu ww. córki Franciszka. M. Cymbalskiemu zmarła dzień później 23 października 1808 r. córka Katarzyna licząca siedem kwartałów. W akcie zgonu córki sąsiada świadkiem był F. Gawroński¹². Dziewczynki te jako córki sąsiadów, zapewne zmarły z powodu choroby zakaźnej. W aktach zgonu synów F. Gawrońskiego występuje w 1809 r. jego inny sąsiad, a zarazem kolega po fachu, majster szewski Wojciech Piechowski.

Umowa zawarta przez małżonków Gawrońskich z I. Łęczyckim na marginesie aktu jest określona jako zastawa, w treści aktu jako ugoda czy kontrakt, a w części końcowej również jako kontrakt zastawny¹³. Porozumienie dotyczy zaciągnięcia pożyczki pod zastaw, której procent był wypłacany w postaci najmu części domostwa udzielonego wierzycielowi, do czasu spłaty pożyczonej kwoty przez dłużników.

⁵ B. Pełka, *Lata zaborów. Wzrost ludności miasta i zmiany w strukturze zawodowej*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 1995, s. 170–171.

⁶ A. Eisenbach, *Dobra ziemskie w posiadaniu Żydów*, [w:] *Spółeczeństwo Królestwa Polskiego. Studia o uwarstwieniu i ruchliwości społecznej*, t. 3, red. W. Kula, Warszawa 1968, s. 204–212.

⁷ Zob.: B. Pełka, *Lata zaborów. Wzrost ludności miasta i zmiany w strukturze zawodowej*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 1995, s. 173.

⁸ Zob.: B. Pełka, *Lata zaborów. Wzrost ludności miasta i zmiany w strukturze zawodowej*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 1995, s. 172.

⁹ APP, USC Uniejów, sygn. 3, Akt zgonu nr 88.

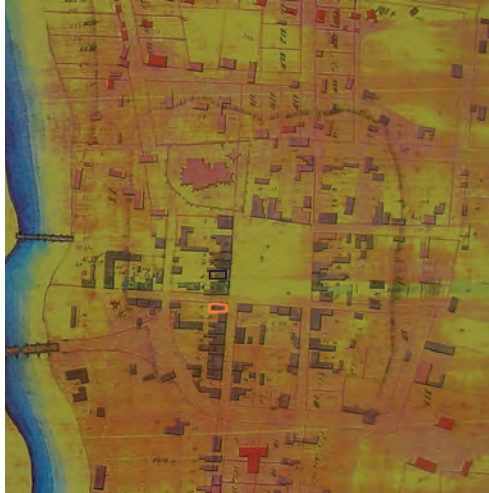
¹⁰ APP, USC Uniejów, sygn. 3, Akt zgonu nr 145.

¹¹ APP, USC Uniejów, sygn. 3, Akt zgonu nr 160.

¹² APP, USC Uniejów, sygn. 3, Akt zgonu nr 89.

¹³ Pożyczki najczęściej zawierano pod zastaw nieruchomości. Zob.: Sz. Kozak, *Rzeszowskie akta notarialne 1871–1918. Studium historyczno-źródłoznawcze*, Rzeszów 2004, s. 79.

Domy mieszczan w Uniejowie na początku XIX w. były zlokalizowane głównie wokół rynku oraz wzdłuż drogi wychodzącej do Sieradza – obecnie ul. Bł. Bogumiła. W tym rejonie należy sytuować posesję Gawrońskich (zob. ryc. 1), znajdującą się jako plac narożny od rynku nad ul. Zamkową, czyli obecną Turecką¹⁴.

Ryc. 1. Prawdopodobna lokalizacja domostwa F. J. Gawrońskich w 1809 r.

Źródło: M. Kulesza, *Rozwój przestrzenny miasta*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 1995, s. nlb.

NOTA EDYTORSKA

Edytując źródło uwspółcześniono pisownię korzystając z instrukcji wydawniczej K. Lepszego¹⁵. Pominięto pierwszy wyraz z początku strony, jeśli powtarzał się on na poprzedniej stronie. Początek danej strony w akcie zaznaczono w edycji w nawiasie kwadratowym, w którym ujęto też uzupełnienia wyrazów. Wprowadzono akapity. Liczebniki zastąpiono liczbami. Niektóre zdania podzielono, wprowadzając przecinki, kropki i stosując duże litery zgodnie z obecnymi regułami. W oryginale podkreślono brązową kredką datę, nazwiska stron i opisywaną przez akt czynność.

Litery *i*, *j*, *y* oddano zgodnie z obowiązującymi obecnie zasadami: deklaryją – deklaryją, drobney – drobnej, drugiey – drugiej, dzisieyszym – dzisiejszym, gwardyi – gwardii, iak – jak, iako – jako, iakie – jakie, iakowa – jakowa, iedney – jed-

¹⁴ M. Kulesza, *Rozwój przestrzenny miasta*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 1995, s. 472, 480–481.

¹⁵ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. Lepszy, Wrocław 1953; J. Tandeci, K. Kopiński, *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa 2014, s. 173–178. Z powodów technicznych nie rozróżniono jednak przypisów tekstowych i rzeczowych odpowiednimi odsyłaczami.

nej, iest – jest, kontraktuiących – kontraktujących, kraiu – kraju, maia – mają, maiać – mając, maiacą – mającą, maystrów – majstrów, mieyskiej – miejskiej, naydaley – najdalej, naylepiey – najlepiej, naymocniey – najmocniej, naleźney – należnej, narodowey – narodowej, następuiącey – następującej, ninieyszą – niniejszą, oboie – oboje, oboygiem – obojgiem, obowiazuią – obowiązują, odbieraiąc – odbierając, ostrzegaią – ostrzegają, podeymowac – podejmować, podpisuią – podpisują, policyą – policją, ponizey – poniżej, rządowey – rządowej, Sieradzkiey – Sieradzkiej, spokoiną – spokojną, spokoiność – spokojność, stawaiąci – stawający, stawaiącemi – stawającymi, swoy – swój, swoią – swoją, swoiey – swojej, terażnieyszch – terażniejszych, tey – tej, teyże – teź, trzechletniey – trzechletniej, tueyszego – tutejszego, uwalniaiā – uwalniają, wiēccey – więcej, woysk – wojsk, wyiściu – wyjściu, wymienioney – wymienionej, wyźey – wyżej, zahypotekowac – zahipotekować, zaręcziā – zaręczają, zawartey – zawartej.

Zgodnie z obecną ortografią stosowano również litery *ó*, *x*, *z*, *ź*: bezpieczeństwo – bezpieczeństwo, cisz – ciż, protokuł – protokół, szczegułach – szczegółach, xięgi – księgi, xiążę – książę, wyszczegulnionemi – wyszczególnionemi.

Zdublowane litery *ss* i *mm* zastąpiono pojedynczymi np. kassy – kasy, possessyā – posesją, possessor – posesor, sukcessorom – sukcesorom, summa – suma.

Niektóre wyrazy zapisane w źródle łącznie zapisano oddzielnie i na odwrot: niesā – nie są, nieoddaniu – nie oddaniu, nienastāpiā – nie nastąpiła, niewzbrania – nie wzbrania, toiest – to jest, w obec – wobec.

Rozwinięto skróty występujące w źródle: JPana – jaśnie pana, pols – polskich, Sgo – świętego, sławett – sławetni, -nymi, -nego, -nych, Sta – święta, Sto – święto, szlachett – szlachetnych, złł – złotych.

Pozostawiono źródłowe brzmienie niektórych wyrazów: bydz, czyniemy, dziedzicy, dziła, mianym, obudwóch, przechodu, stawający, temiż, własnemi, zadosyć, zwyż.

UMOWA POŻYCZKI POD ZASTAW NAJMU CZĘŚCI DOMU
ZAWARTA MIĘDZY FRANCISZKIEM I JADWIGĄ Z GÓRSKICH
GAWROŃSKIMI A ITZIGIEM ŁĘCZYCKIM W ROKU 1809

17 IV 1809

Or.: *Archiwum Państwowe w Łodzi oddział w Sieradzu, Akta notariusza J. Strachowskiego w Warcie, sygn. 1, nr 25, k. 106–110.*

[k. 106] Działo się w Uniejowie dnia 17 kwietnia 1809 roku.

Wezwany urząd aktowy przez policją miasta tutejszego Uniejowa, przed którym w przytomności dwóch świadków to jest szlachetnych¹⁶ jaśnie pana

¹⁶ Szlachetny – określnik stanowy oznaczający ubogiego szlacheca, ale w tym przypadku zamożnych mieszczan. Zob.: R. T. Prinke, *Poradnik genealoga amatora*, Warszawa 1992, s. 108.

Stanisława Pieczyńskiego radnego miasta tutejszego i jaśnie pana Walentego Jakubowskiego kapitana gwardii narodowej miasta¹⁷ także tegoż obudwóch mieszkających tu w Uniejowie bez numeru po spaleniu miasta tutejszego, którzy stawający świadkowie na dniu dzisiejszym położonym w akcie, są znani dobrze urzędowi aktowemu i znajomość kontraktujących stron pomiędzy sobą zaręczają jako te, a nie inne.

Osobiście stanąwszy sławetni¹⁸ Jadwiga z Górskich Gawrońska [k. 106v] i Franciszek Gawroński oboje małżonkowie z jednej, a starozakonny¹⁹ Itzig Łęczycki kupiec miasta tutejszego Uniejowa z drugiej strony. Zdolne obydwie strony będąc do zawarcia pomiędzy sobą czynności tej jawnie i dobrowolnie zeznały prosząc urzędu aktowego, aby spisany pomiędzy temiż stronami trzechletni kontrakt by[ł] i ten utwierdzonym oraz i wciągniętym w księgi aktowe został. Których stron zadosyć czyniąc urząd aktowy ten w swój protokół wciąga, którego osnowa jest takowa.

Między sławetnymi Jadwigą z Górskich Gawrońską i Franciszkiem Gawroński obojgiem małżonkami z jednej, a starozakonnym Itzig Łęczyckiem kupcem mieszkającym [k. 107] w mieście Uniejowie stawa w poniżej sposób wyrażony kontrakt trzech letni w opisie takowym.

Iż ciż wzywż wyrażeni sławetni Gawrońscy mając swój dziedziczny plac tu w mieście Uniejowie w ulicy Sieradzkiej od rynku nad ulicą Zamkowską ciągnący się narożny, wedle placu sławetnego Andrzeja Tworkiewicza, deklarują się na tymże placu wybudować dom mieszkalny drewniany, którego, że dla czasów terażniejszych krytycznych nie są w stanie swoją wybudować własnością, przeto biorą sposobem pożyczanym na wybudowanie tegoż domu od starozakonnego Itzig Łęczyckiego kupca, mieszkańca tutejszego złotych polskich 1000 w monecie drobnej. Te sumę złotych polskich 1000 deklaruje się starozakonny kupiec wydawać w czasie żądania [k. 107v] sławetnych dziedziców po złotych polskich sto na majstrów około tej budowli robiących, które to summa najdalej do świętego Jana Chrzciciela roku bieżącego bydz ma wydana.

Sławetni dziedzicy obowiązują się z tego powodu na tymże placu od frontu nad ulicą zamkowską kramnicę²⁰ i izbę jedną z komorą jak najlepiej dla bezpieczeństwa opatrzoną do handlu, wygodnie do zamieszkania z podłogą w kramnicy i izbie wybudować, którą to część domu w trzechletnią spokojną temuż kupcowi posesją w procencie od tej summy 1000 złotych polskich mają pożyczonych wypuścić. Góra nad zwyż wyszczególnionemi częściami, to jest kramnicą, izbą

¹⁷ Gwardia narodowa pełniła w Księstwie Warszawskim funkcje policyjne i pomocnicze wojskowe. Składała się z uzbrojonych na własny koszt mieszczan. Zob.: W. Sobociński, M. Senkowska-Gluck, *Księstwo Warszawskie*, [w:] *Historia Państwa i Prawa*, t. 3. *Od rozbiorów do uwłaszczenia*, red. J. Bardach i M. Senkowska-Gluck, Warszawa 1981, s. 111.

¹⁸ Sławetny – określnik stanowy oznaczający mieszczanina, średniozamożnego rzemieślnika. Zob.: R. T. Prinke, *Poradnik genealogi amatora*, Warszawa 1992, s. 108.

¹⁹ Starozakonny – Żyd.

²⁰ Kramnica – buda kramarska, kram. Zob.: M. S. B. Linde, *Słownik języka polskiego*, t. 1, cz. 2, Warszawa 1808, s. 1119.

i komorą do użytku tegoż starozakonnego należeć będzie, te budowla nad wchodzące święto świętego Jana Chrzciciela sławetni dziedzicy zupełnie [k. 108] wykończyć obowiązują się, aby do wprowadzenia się i zamieszkania temuż starozakonnemu kupcowi było dogodną. Od którego święta czyli dnia 24 czerwca w roku 1809 zaczynać się będzie posesja i w roku 1812 w ten sam dzień święta świętego Jana Chrzciciela kończyć się temuż kupcowi ma.

Po wyjściu trzechletniej wyżej wymienionej posesji deklarują się cisz sławetni dziedzicy lub sukcesorowie tychże te summę złotych polskich 1000 pożyczoną w drobnej monecie kurs w kraju mającą rzetelnie temuż starozakonnemu kupcowi w dzień świętego Jana Chrzciciela w roku 1812 lub sukcesorom jego wypłacić. Gdyby zaś ta suma złotych polskich 1000 nie miała bydz na wzwyż wyznaczonym czasie oddaną o czym, [k. 108v] tak w wyliczeniu, jako w nie oddaniu, posesor starozakonny kupiec przez sławetnych dziedziców lub ich sukcesorów na niedziel sześć przed świętym Janem Chrzcicielem bydz ma uwiadomionym i w urzędzie miejscowym zapewnionym. Przeto gdyby między stronami nie nastąpiła jakowa ugoda kontrakt niniejszy na dalszą posesją do czasu złożenia tej kwoty złotych polskich 1000, lub na rok, lub dwa lub też dalej potwierdzić sławetni dziedzicy temuż posesorowi deklarują się.

W przeciagu czasu trzech letniej posesji gdyby sławetni dziedzicy wyżej wymienieni, lub sukcesorowie tychże do sprzedaży tego domu i placu przystąpić mie[li] /: komu prawo nie wzbran[ia :/] natenczas starozakonny Itzig Łęczycyki za złożeniem sobie należącego 1000 złotych polskich po wyjściu [k. 109] lat trzech dopiero rugowanym bydz może, a na drugie następujące lata co rok za złożeniem summy należnej 1000 złotych polskich ustąpić jest obowiązany. Bezpieczeństwo tej summy 1000 złotych polskich sławetni dziedzicy zapisują na całym majątku swoim tak ruchomym jako i nieruchomym, mianym i mieć mogącym i też summę zahipotekować sławetni dziedzicy temuż obowiązują się.

Podatki wszystkie tak do kasy rządowej jako też miejskiej również wysługi jakie tylko z domu tego wypadać będą sławetni dziedzicy wypłacać i wypełniać obowiązują się. Komisarzowi zaś należytość z swojej izby starozakonny posesor wypłacać ma. Kwaterunek w czasie przechodu wojsk także starozakonny posesor podejmować ma. Gdy zaś kwaterunek będzie w czasie lokalnego [k. 109v] wojska sławetni dziedzicy ciężar podejmują, a starozakonnego posesora uwalniają od tegoż²¹. Spokojność, ochędostwo²², ostrożność ognia sławetni dziedzicy ostrzegają sobie jak najmocniej. Ugodę niniejszą również dotrzymanie tejże w każdym punkcie dobrowolnie uczynioną podpisują rękami własnymi. W przypadku niedotrzymania strona stronie tego kontraktu czyli ugody pomiędzy sobą dobrowolnie zawartej strofu²³ zapłacić talarów

²¹ Kwaterunek wojsk był bardzo uciążliwy dla mieszczan. Zob.: D. Złotkowski, *Miasta departamentu kaliskiego w okresie Księstwa Warszawskiego (Studium gospodarcze)*, Częstochowa 2001, s. 68–70.

²² Ochędostwo – czystość, nie brudność. Zob.: M.S.B. Linde, *Słownik języka polskiego*, t. 2, cz. 1, Warszawa 1809, s. 403.

²³ Strof – kara pieniężna, grzywna. Zob.: M.S.B. Linde, *Słownik języka polskiego*, cz. 3, Warszawa 1812, s. 434.

25 strona stronie zapłacić przyrzeka. Do którego pomiędzy sobą zawartego kontraktu ponieważ strony nic więcej nie mają co dodać przeto ten we wszystkich punktach i szczegółach umocniwszy [k. 110] pomiędzy sobą urzędownie, ten wraz z stawającymi świadkami i urzędem aktowym podpisują. Odbierając dwa wyciągi dziła tego.

Jadwiga z Górskich Gawrońska piórem trzymanym kładzie na znak trzy krzyżyki xxx

Franciszek Gawroński piórem trzymanym kładzie trzy krzyżyki xxx

[...]

Ten podpis żydowski znaczy Itzig Łęczycki

Stanisław Pieczyński

[...] Walenty Jakubowski

Strachowski pisarz aktowy wartski mpia [zob. ryc. 2]²⁴

Ryc. 2. Podpisy pod aktem pożyczki pod zastaw 1809 r.

Źródło: Archiwum Państwowe w Łodzi oddział w Sieradzu, Akta notariusza J. Strachowskiego w Warcie, sygn. 1, nr 25, k. 110.

Fryderyk August z bożej łaski król saski, książę warszawski.

Wszem wobec, komu o tym wiedzieć należy, wiadomo czyniemy, iż akt niniejszego kontraktu zastawnego przed pisarzem aktowym powiatu wartskiego departamentu kaliskiego został zdziałanym w następującej osnowie /: wciągnąć :/²⁵.

Bibliografia

Archiwum Państwowe w Poznaniu, Urząd Stanu Cywilnego Uniejów, sygn. 3, 4.

Eisenbach A., *Dobra ziemskie w posiadaniu Żydów*, [w:] *Spółeczeństwo Królestwa Polskiego. Studia o uwarstwieniu i ruchliwości społecznej*, t. 3, pod red. W. Kuli, Warszawa 1968.

²⁴ Manu propria – adnotacja przy podpisie oznaczająca, że był on dokonany własnoręcznie. Zob.: *Polski słownik archiwalny*, red. W. Maciejewska, Warszawa 1974, s. 51.

²⁵ Zdanie dopisano jaśniejszym atramentem.

- Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. Lepszy, Wrocław 1953.
- Kozak Sz., *Rzeszowskie akta notarialne 1871–1918. Studium historyczno-źródłoznawcze*, Rzeszów 2004.
- Kulesza M., *Rozwój przestrzenny miasta*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, J. Szymczak, Łódź–Uniejów 1995.
- Linde M.S.B., *Słownik języka polskiego*, t. 1, cz. 2, Warszawa 1808; t. 2, cz. 1, Warszawa 1809; cz. 3, Warszawa 1812.
- Pelka B., *Lata zaborów. Wzrost ludności miasta i zmiany w strukturze zawodowej*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 1995.
- Polski słownik archiwalny*, red. W. Maciejewska, Warszawa 1974.
- Prinke R. T., *Poradnik genealoga amatora*, Warszawa 1992.
- Sobociński W., Senkowska-Gluck M., *Księstwo Warszawskie*, [w:] *Historia Państwa i Prawa*, t. 3. *Od rozbiorów do uwłaszczenia*, red. J. Bardach i M. Senkowska-Gluck, Warszawa 1981.
- Szkutnik P., *Transakcje radnego miasta Uniejowa Stanisława Pieczyńskiego w świetle najstarszych akt notariusza warchkiego z 1809 r.*, „Biuletyn Uniejowski”, t. 5, 2016.
- Tandecki J., Kopiński K., *Edytorstwo źródeł historycznych*, Warszawa 2014.
- Złotkowski D., *Miasta departamentu kaliskiego w okresie Księstwa Warszawskiego (Studium gospodarcze)*, Częstochowa 2001.

[Artykuł wpłynął: marzec 2017; zaakceptowany: maj 2017]

LOAN FOR CONSTRUCTION OF THE HOUSE OF FRANCISZEK AND JADWIGA GAWROŃSCY IN UNIEJÓW IN 1809

Summary

Franciszek and Jadwiga Gawrońscy, the citizens of Uniejów, who wanted to build a house near the city market but did not have sufficient funds, decided to take out a loan. Itzig Łęczycki, a Jewish merchant, agreed to lend them 1000 Polish zlotys, which were to be paid to them in instalments during the process of construction. In return he could rent for three years a part of this house which was intended for a stall. After that time Gawrońscy were obliged to return the whole sum to the lender. The burghers' shortage of funds was probably due to a fire in the city some time earlier. Jews, on the other hand, having no property in Uniejów at that time, had to rent premises from burghers-possessors.

Keywords: Uniejów, 19th century, notarial act, loan, Jews